

Terveisiä Veljmiesklubin kirjapiiristä

Keskiviikkona elokuun 31. päivänä 2022 keskusteltiin kirjasta Amos Oz: Tarina rakkaudesta ja pimeydestä (2002, suom. 2007)

Amos Ozin kirja on kuin Pandoran lipas. Kun sen aukaisee, sanat ryöppyävät ulos. Niitä on paljon ja ne aivan kuin paisuvat saadessaan ilmaa, etteivät ne tunnu enää mahtuvan takaisin samaan tilaan. Kirjassa on yli 600 sivua ja se tuskin riittää kaikille ajatuksille, tunteille ja tapahtumille, jotka täyttävät kirjan. Suvun lukuiset mielenkiintoiset ihmiset ja heidän kohtalonsa, mm. isoäidin ja isoisän rakkaustarina, ovat viihdyttävää luettavaa. Kieli on hienoa käännettynäkin – kunpa voisi lukea alkukielellä eli hepreaksi, olisi vielä huikeampi lukuelämys.

Kirjassa kietoutuu yhteen kolme pääteemaa: kirjat, Israelin poliittinen historia ja trauma äidin kuolemasta. Laaja lukeneisuus ja kirjallisuuden rakkaus tulevat esille läpi kirjan. Jo kirjailijan lapsuuden koti oli täynnä kirjoja ja suvut sekä isän että äidin puolelta kielitaitoisia, sivistyneitä ja monet sukulaiset ammatikseen kirjoittavia tutkijoita ja kirjailijoita. Tärkeät asiat tulevat sanotuksi useampaan kertaan, kuten pienen pojan toive olla aikuisena kirja. ”Ei kirjailija, vaan kirja. Ihmisiä voi listiä kuin muurahaisia, eikä kirjailijaakaan ole vaikea saada hengiltä. Mutta kirjat ovat eri asia: yrittäpä kirjan tuhota miten järjestelmällisesti tahansa, aina on mahdollista, että muutama kappale sitä säilyy ja jatkaa hiljaiseloaan jonkin syrjäisen hyllyllä...”

”Ei kirjailija, vaan kirja. Ja syynä oli pelko.” Pelko ja epävarmuus leimasivat Puolan juutalaisten elämää: he ”tunsivat elävänsä tulivuoren päällä”. Ennen Hitleriä ”Stalin halusi pyyhkäistä juutalaisen elämänmuodon maan päältä”. Maa poltti Puolassakin jalkojen alla, ja koulussa opittiin että ”taivaanrannan takana on maa, jonne meidän kaikkien olisi ennen pitkää suunnattava”. Israeliin päästyä ei pelko kadonnut holokaustin kokeneilta. ”Rommelin tankit olivat käyneet lähes Israelin porteilla. Italialaiset lentokoneet olivat pommittaneet Tel- Avivia ja Haifaa. Kukapa tiesi, mitä britit meille tekisivät ennen lähtöään. Ja heidän lähdettyään suunnattomat joukot verenhimoisia arabeja, miljoonat fanaattiset muslimit teurastaisivat väistämättä meidät kaikki muutamassa päivässä.”

Amos Ozin äiti yliannosteli unilääkkeitä ilmiselvään masennukseensa, ja kuoli niihin, kun Amos oli 12.5-vuotias. Kirjassa puhutaan itsemurhasta. Useimmat lääkärit olivat määränneet aina vain vahvempia lääkkeitä krooniseen unettomuuteen. Masennus sairautena oli ilmeisen tuntematon, ja diagnosointi ja hoito sen mukaista. Jää hieman epäselväksi, halusiko äiti kuolla, vai oliko kroonisen unettomuuden ja ruokahaluttomuuden seurauksena elimistö jo niin hauras, että kuolema oli puoleksi vahinko. Väistämättämän ja parantumattoman trauman se joka tapauksessa poikaan jätti. Isä hallitsi kirjallisuuden, mutta ei lapsen psykologiaa. Hän ei päässyt tarpeeksi lähelle poikaansa, tai ehkä haava oli vain liian syvä. Joka tapauksessa Amos Klausner muutti 15-vuotiaana kibbutsiin asumaan ja muutti nimensä.

Mielenkiintoinen sivujuonne kirjassa ovat viittaukset Suomeen, mm. Kalevala mainitaan kirjassa. Perhe ystäväystyi kahden suomalaisen lähetystyöntekijän kanssa. Aili Havas ja Rauha Moisio, Aili-täti ja Rauha-täti, puhuivat hepreaa, mutta ”juhlavaa Raamatun hepreaa, jopa silloin kun keskusteltiin vihannespulasta”. He eivät poistuneet Jerusalemissa vuoden 1948 piirityksen aikana, vaan jäivät auttamaan ja lohduttamaan niitä, jotka sen suostuivat vastaanottamaan. Oz tapasi

heidät myöhemmin vielä Helsingissäkin räntäsateen ja hämärän aikaan suomeksi käännetyn kirjansa julkistamistilaisuudessa.

Kirjapiiriin osallistui tällä kertaa viisi kirjojen ystävää. Keskusteltiin kirjan rikkaasta kielestä, kirjailijan laajasta sivistyksestä ja kirjan värikkäistä ja yksityiskohtaista ihmisten kuvauksista. Kukaan ei katunut kirjaan kulutettua aikaa, ja ne, joilla kirja oli vielä kesken, aikoivat lukea sen loppuun, vaikka kirja onkin huomattavan paksu. Omasta mielestäni tämä kirja kuuluu elämäni aikana lukemieni kirjojen ehdottomaan parhaimmistoon, ehkä jopa kymmenen parhaimman joukkoon.

Kirsi Vähäkangas 1.9.2022